

Чувството на личност е развито у Черногореца до изумителна степен: оскърбеніето го прави да излѣзва изъ кожата си — и той ся хваща за оръжіе. Неговото упорство въ войнѣта надмива не само нашитѣ понятія, но и на други даже воинственны народы, и то може да ся обясни само съ отхранваніето на майчиното му мѣтко съ което той сгучи и любовь къмъ свободѣ и независимость. Отъ това става то, че на Черногореца най-главното и токожаки исключителното занатіе е — войната, която е станѣла за него срѣдство за печалъ и обогатяваніе, отъ това и най-големата му грижа е за оръжіето му и какъ да умѣе да ся възползува отъ него. Искуството да владѣе оръжіето наченва още отъ дѣтството му, и младитѣ, едвамъ ли не дѣца още, Черногорци зематъ вече еднакво съ пораснѣлытъ участіе въ военнытъ походы; та заради туй всичкытъ други грижи за животътъ сѣ възложени на женѣта, което придава особенъ характеръ на нейното положеніе въ Чернѣ-горѣ.

Съ пръвъ погледъ, туй положеніе е крайно унизително; и не е чудно, дѣто чужденцитѣ, като зематъ въ съображеніе само външнытъ проявеніи, наричатъ го рабско.

Наистинѣ, освѣнъ чисто женскытъ работы, преденіе, тъкнѣ, гледаніето на добытка и готварницѣта, Черногорката върши още и всичкытъ кѣрскы работы; тя пакъ прѣносна отъ мѣсто на мѣсто най-тежки товары; намѣсто товаренъ оселъ или мѣскъ, тя сама носи на себе си каквото има на пазаръ за проданъ и отъ пазаръ купеното, безъ да пуца отъ рѣцѣ хуркѣта и врѣтеното. А между туй мѣжтъ спокойно си ходи съ чибукътъ въ рѣцѣ и съ пушкѣта на рамо. Но противу тѣзи данни има други които отричатъ и най-малко право да ся мысли за дѣйствителното рабство на черногоркытъ. Мѣчно може да ся срѣщне въ цѣлѣта странѣ дѣто жената да е изложена на най-малко оскърбеніе; черногорецѣтъ по-лесно бы простилъ да обидишь него, неже женѣ му или дѣщерѣ му; често една неприпазена дума, искавана за единѣтъ или за другѣта, ся искупува съ убійство. Отъ това ся разбира дѣто въ Чернѣ горѣ не ся чуе никакъ за облѣстваніе на женѣ или насилваніе на дѣщерѣ. Тѣй що законодателството е считало съвсѣмъ за излишно да турѣ законъ или и даже да пропише наставленія противу оскърбеніята на женскыи полъ, — и когато забѣлѣжили за това на покойныйтъ владыка (Петра II), той отговорилъ, че туй не е нужно: да ся мысли че въ Чернѣ горѣ може да стане оскърбеніе на женѣ е, каквото да ся прѣдполага възможность да ся доскокне въ мѣсеца. Светостъта на правдиннытъ на черногорскѣта женѣ спазвать даже и Турцы-